

Дээнэ, күч-көлснэ болн СССР-ин Зертэ-зевтэ
Чидлмүдин ветеранмудла Кремльд болсн харһлт

хатгалж ирчихав. Ветеранмуд — үндсэрх гүн интернациональн амтн: атакд орхларч цуснь ямаран багд оржахиг сурдго билэ. Цуг цусарн адн цугин гер. — Терснийн цуг өмтнэ сүлдхэриг харсала.

Э, эднэ хувчин парадн ке. тегэд зал циги байрн өгг аүүв. Бояв аүүндөр парадн, нерин төлэ болсн уга. Үүнсэдэлэри үүмсн күүндөр бола, өйдрк бээдл-жирхлнн явзгн тускар, — зэрдмэв зөвэр хурц күүндөр болв.

Кодмшч президмунн, дэргэлд М. С. Горбачевла. КПСС-ий ЦК-н Политбюрон гешүдлэ, СССР-ий Президентсн Советин гешүдлэ хамдал дээнэ туурмжта баатрууд, советскс военачальникуд бээцхлэв.

Хархлцаг М. С. Горбачев секв. Эн нигж келэ:

Күндэ түрмүд, эвчүд, партин Центральн Комитетд, Кремльд Советскс Союзин Героймудыг, Туурмжин орденэ күнц кавалермүдиг, дөөнэ болн нүүч-көлснэ ветеранмудыг, советскс Зертэ-автэ Чиндлмүдн алчирчг болн багчудыг Алаа байрч — Понд

ств бүрдэгдв. Советск эмнэ-
тер үйин Алдр диялврт
оруулс кемжөн уга ик тэвч
угаһар, үзүүлс зөриг Йовдл
угаһар мана обществин дел-
гратин эн дөвсигд эндр бид
тн өмнөн социализмин күчн-
чиндиг улм өртгөр илдлхнэ,
күмүд дурта демократическ
обществүр Йовлһна хаалһдан
орн-нуттиг оидарулһна ре-
волюционн алдр төрмүд тэ-
вж чадх бэвсн угаһь медгд-
жәхш. Мана Динлар кеңү ик
үнар бөргдв.

Эк ээмшгтә дээнд. тылд
күчр зовлигта кедлмшәс кәл-
тә өмнәсн хайцсн эмнә сан-
лыг төвчж тодлхн. Нег
минутын әрпид тагчгрж
әдиә туск санлыг төвчхмн.
(Цуһар босцхав. Минутд
тагчр болцхав).

Дээнә жилмүдт бәрсн ул-
син Алдр динлар советск
эмнә пуг үйин санлд болн
көргүдт мөһкиндөн бәххмн.

Күндтә үүрмүд, маһдүр
Алдр динларин 45-ч өөнд
һөрәдгәсн байрин хург бо-
лх. Эн хург деер пуг ул-
син һөрн деерс ветерану-
дыг үзж байртаһар һөрөх-

(Чульчнә 3-ч халхд).

дэонэ нань чиги ордемуудин болн медальмудын кавалер-муд, төвкүнү цагт күч-колс-рин ачлврмуар ачылдсн улс, хотд балхсн күч-колсчирин элчир, союзн республикдас ирсн элчир бээнэ. Москвад аккредитоватт кесн диплома-тический корпусн члдэ, баа-дын ордудас ирсн гинчир бэ-энэ.

Байрин хуртг М. С. Горба-чев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, В. А. Ключков, Е. К. Лигачев, Ю. Д. Маслюков, В. А. Медведев, Н. И. Рыж-ков, Н. Н. Слюпников, Э. А. Шенарлиадзе, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюков, А. В. Вла-сов, А. И. Лукьянов, Е. М.

Усманов, И. Т. Фролов,
СССР-ийн Президенттэй совет-
ский болн СССР-ийн прави-
тельствоын члэд, Москваын бо-
лн Московскы областин хар-
дагшр олно.

Төр мөт хуртг нэртэ совет-
ск военачальнигуд, Варшав-
скы Бооганд орлогч госуда-
ствин харалтын министр-
муд, олно организациясын элч-
нр орлод.

Дэзнэ, күч-хэлснэ болн
СССР-ян Зэртэ-лэнтэ Чидл-
мудий ветеранмудын Цугс-
юзн советин ахлагч Советск
Союзин Маршал Н. В. Огар-
нов хуртгг сэвх, Советск
Союзинг чагшр татв.

Бүр-бүшхүр тата, залд
Диндэврин Түт орулд.

Алдр дээнд шүүмийн алр орлин адмирал В. М. Гришаков. Московск няженерн-физическ институтын студент К. В. Скворцов, торин ад келг Я. М. Свердловын негта москoвск комбинатын мастерин нект Л. И. Сувкова. РСФСР-ин аята артист, кинорежиссер Е. В. Герасимов, мосто-стрелков батальона командир майор И. И. Громов хург деер үт келв.

Терскэн хэргэч Алдр дээнд советск улсын барсн Дин-ларин 45-ч жилин өөнд нерэгдсн байрин хург тэгсн гиж зарлгдв. Советск Союз-ин чэстр татв.

(ТАСС).

Төрскөн харсгч Алдр дээнд советск улсин бәрсн
Диилврин 45-ч жилин өөнд нерәдгдж Москвад болсн хург

Алдр болж мартгдшиг. Ийм Новад болж советск улсн зуркид болн сандч манаа Динлвр үлднэ. 1945-ч жил улм-улмар манас холжад Нова, болж жилмүд давад Новсн бийнх улсн баатр-зөмгг үүлдвр мартгдхш. Нам терү-нэс үлч: мана эндрк кегүртд наарандан болжана. Тер динлврн хөн сариг эндр мади зөмггг энлж күчэжэх ори-нүтгэн революционн шинрүүл-лнлэ бурм заллжах мет. Тер яһад гихлэ, башизмизг күүчж уга кесн үл баатр үүл-двр эс күчөсн болхла, ойда-руллһна өөднэ чинртэ төрмү-дг күчжэ болшиг билэ.

1941—1945 жилмүднн Төрсөкн харсгч Алдр дээнд советск улсн барсн Динлв-рин 45-ч жилин өөнд испэд-гж хөн сарин 8-д ССР-ял Союзн Ик театрн Москва

күч-колсчирия болн Московск
гарнизона цергчярин элчи-
рин байрин хург болв.

Зал — Советск Союзин
Героймуд, Туужин ордена,
дээнэ нань чиги ордеимүдин
болн медальмүдын кавалер-
муд, төвкүнү цагт күч-колсч-
ир ачлурмуар ачлдын уло,
хотд балисна күч-колсчирин
элчир, союзн республикүдэс
ирси элчир бээнэ, Москвад
аккредитоватъ кесн диплома-
тическ корпусин члед, база-
дын ордудас ирси гичир бэ-
энэ.

Байрин хургт М. С. Горба-
чев, В. И. Воротников, Л. Н.
Зайков, В. А. Ключков, Е. К.
Лигачев, Ю. Д. Маслюков,
В. А. Медведев, Н. И. Рыж-
ков, Н. Н. Слюпников, Э. А.
Шеварднадзе, А. Н. Яковлев,
А. П. Бирюкова, А. В. Вла-
сов, А. И. Лукьянов, Е. М.

Примаков, Б. К. Пуго, Г. П. Разумовский, Д. Т. Язов, А. Н. Гиренко, Ю. А. Манасиков, Е. С. Строев, Г. И. Усманов, И. Т. Фролов, СССР-ийн Президентсгн советийн болн СССР-ийн правительствийн члэд. Москвайн болн Московскы областийн хардагчир орлцв.

Төр мөт хуртг нөртэ советск военачальнигууд. Варшавскы Бюнданд орлогч государствийн харелтын министр-муд, олно организацин элчир орлца.

Дээдэ, күч-ялсна болн СССР-ян Зөрт-лөвтэ Чыда-мудай ветеранмудын Цугсо-юун советийн ахлагч Советск Союзин Маршал Н. В. Огарков хуургг секв. Советск Союзин частр тата.

Бүр-бүшхүр тата, залд Динлэрийн Тут орула.

М. С. Горбачев «Дээдэ болон дийлэвчин ашлар» гэдэг доклад кев.

Тер мет Терскэя харгэсч Алдр дээдэ шунималар орлин адмирал В. М. Григоров, Московск няженерн-физическ институтын студент К. В. Скворцов, торня эд кедг Я. М. Свердловин нерта москoвск комбинатын мастерин нект Л. И. Суякова. РСФСР ин аята артист, кинорежиссер Е. В. Герасимов, мотоциклов батальона командир майор И. И. Громов хург дээр үт келв.

Терскэя харгэсч Алдр дээдэ советск уелнин барсн Диялэрин 45-ч жилин өөнд нерадгдсн байрин хувт тэгсн гиж зарлгдв. Советск Союзин частр татв.

(ТАСС).

Москвад болсн байрин хург-деер М. С. ГОРБАЧЕВИН кесн доклад

Күнэтэ үүрмүд!
Үнтэ ветеранмуд!
Хөй сарин 9 — мана хам-
гин гэрлэте болн хүндлэлтэ бай-
рла өдрмүдүн пегнэ. Хав-
рла эн өдрлэ 45 жил. урд
советск өрк-бүл болһнд ке-
стэн күлэгджэсн зэнг ирв:
хортн динлгдв, үнн-чик ба-
да динлв.
Фашистск маальгудта ке-
си поолданд динлар бэрн
баатр үүлдэрин төлө ке-са-
эж үгмүдэн хармилго бай.
Итэ күмн Улан Дармиг, ма-
на улсн, советск ори-нутгин
милтэ. Үүрмүдн болн союз-
мүдүн хялгт, даалһвр кү-
шлэл гисн санан-сэдкл, дел-
нэ болн зүрэ дотр-дуулһн
кестүд сэн талап хуварх гисн
индлкл күлд, шинэ үүдэж
кестүд болн динлар нэр-
чэ байуул.
1945 жилин хөй сарин 9
— мана Динларин өдр, нүг
улсн баамжин, нүг улсн
хүндлэлт өдр. Өдмилгэ, ням-
най үгэ болһн дн, тэгсн

[illegible]

диндлс диндлэчин нэрнь — советск улс гиснэ алдр үнэ бээнэ.

1941 жилин мөчэ сарин 22-т кесг аун жилэ туужта, духовн, шагшадан болн материалн аһу нг зөөртэ, деерминчирг кесг дэжж күүчсн, күүр гялэ күүч-мөлсэрин аһуг сөжж нэгдүсн хойр аун сай куүтэ улс дээнд орлуулгдэ.

Цугтад учрся ээмшгн өмнөс чидэлн нэгдүсн, зүрэ төрмүдэн болн зовлигн маргис эс гиж хооран саасн улсга гейтнх төрүг эс күлэжэсн хортн харһв.

Эндэ маанэ орн-үчүгн эмнэ зүрнэ фреонтикудүр салгдсн бээнэ. Цугтаһуурнь болн өвд күн болһуур, теднэ орн-үчүгэ билэ нухар, амт бээнэ эмнэ диндлэрин бодх тэд өгөөдэл.

Дөөнэ хамгнн күнэ тоотыг өмнэ дээрн даяа харһн болн баатэ үүдлэр күүснэ советск салсуу маанэ гүн зай.

Хаялт.

Төрсөн хэргсг Алдр дээ-
нэ нэр туурс полковдирт
— дегдэ кегрин ухарлыг
Г. К. Жуковд, А. М. Ва-
силевскийд, К. К. Рокос-
совскийд, Н. Ф. Ватутинд,
Л. А. Говоровд, И. С. Но-
невд, Р. Я. Малиновскд,
К. А. Мерцловд, С. К. Ти-
мошенкод, П. И. Толбухинд,
И. Д. Черняховскд, В. Д.
Трибуцд, И. Х. Баграмийд,
А. И. Еременкод, Н. Г. Куз-
нецовд, Б. М. Шапошиновод,
А. И. Антоновд болн талдан
нгн полководирт мана чил-
шго хаялт.

Кесг диилвр бәрснд болн
эмтиа ами-жирлиг хареснд
ач-тусан күрсг мана раз-
ведкикуай баатр үүлдврин
билдүлүн, олон гадн үкәр мад
илдүлүн билдүлүн.

Партизанмуд болн эл-
полыйшкунат — аргага өртн
илдүлүмг ан эмтич хаялт-
аг жигид.

Садамудын болн офицер-
ын ичиндүлүмат казым-

Днялврийн 45 жилийн өсний өдрмүдт бид Төрсөн харсен ветеранмудыг байрла халуунар йөрсн деер догшн эн дэлд зврэнн төрснн наэрин, эх-экинн, коуд-күүкднн, ах-ир дүүнрин толэ эмэн өгсн баатрмудын сайныг төвшнэ-вилн. Эднэ залу-зэрг, Төрс-скндн итклэ бээдл, хооран дүхрдгө седл, бат күл ма-на зүркл мөнклнд үлдх. Эд-на бидн бээдл-жнрлднн үл-гэр авчаланнн.

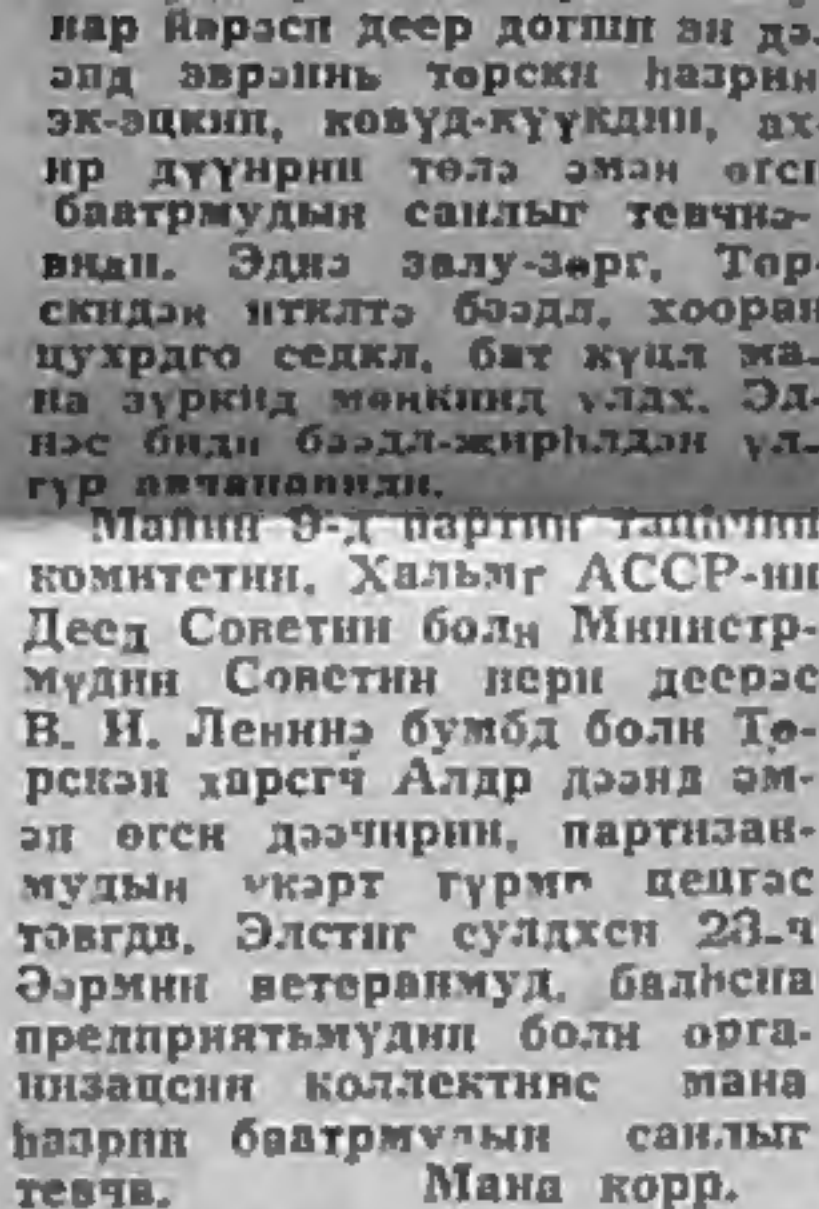
Действительно, Европ. мана
ори-бут, 45 жылдан эвир та-
алл дотроуана. Цейн ухатл-

Дэвнэ хаальсыг давж нар-
сн цуг амтыг эндр бидн ха-
мгин түрүнд тоолжанаахиди.

Офицермүдт болг генерал-
мүдт, потмүдүг болг бат-
ьонмүдүг дөврийнл босхж

чир, крестынимуд, нятели-
нтыр Төрске хараачыр Со-
ми Заводын спецэкта, те-
срейкта, хуучи пилкакуд-

1

Түүний хашгута эн су-
тодлогдх зөнтө. Ташр
и мадд биш.
э цагнн ивннлнзидни
дох бүх бээдд, эконо.

бурхнаас болон Сьерра-Леонеас, Пермис, Горькийас болон Чадийнхнаас, Кудышевас болон Никитин Тагилас, орн-нутгийн ик болон баг наль чиги балх-саас фронтур хамгин шини кепт танкс болон самолёт-муд, цуг кемжэт тоа, минотетмуд, снарядмуд, автомат-муд йовулгджала. Батинск болон волксис нефть, узбекск болон таджикск кевц угаһар фронт яах билэ?

Цуг хамгари, фронтын ба-ли тылын негдсн чияварт күчн-чидлэр орн-нутг динил-улсин зан билэ. Мана хамг-тын үгмүд союзнистк ээрм-син — Великобритани, Аме-рикин Негдсн Штатмудын, «дээлдэжх Франци», Югославин болон Албани улсин, сулхари ээрмсин героймуд, Польск цергин дээрчирт, Чехо-словак фашистск деермчир-гил ноолдларчирт, Европийск сопротивленца орлацирчирт, японск милитаристрил дээл-дэжхсн Китдин болон Корей-ин, Вьетнамн болон нань чиги орн-нутгудын дээрчирт бо-лон партизанмудт невалгажа-на. Теднэс кесг элчир ан байрт мадх дунд бээне, би-дн теднд мөндөн илгэжэна, вьдн.

Гитлерин эргидх баг не-мих удсиг кели өмтн йма-ран аюлд күргэжнх меджэсн Германия антифашистирт ха-лтан эргэжэвдн.

Динлврт эврэ тэвчэн ору-лсн цугтаднх ханлтан эргх-лэри нарт делкөн хойр-дгч дээне һалд күмн өмтн ймаран ая хару һарһсар ма-дн һуидл төржэнавдн.

Советск улс ймаран һа-рула хэрһсиг, теднэ асхрсн цусн болон цульмн ймаран ик һашута аалад цуглрхнх 45 жил хооран нег чиги күн сээр межд уга билэ. Динл-врин үннн туск үнн бийнх шинжлэтин йоста зовлд бо-ла. Терүг ода чиги заахд кү-чр. Бола эс келж чиги бо-лишго, юнгад гихлэ, цагин залһдан тасригон төлэ, са-нл уга бээснэс келтэ зарм зүрнн модуршгон төлэ тер-тн кертгэ.

Үүрмүд, босад, мана ул-син төлэ, ямр нег талдан ул-син төлэ учрсн хамгин күнд гисн дээнд өмнэсн хайһсн со-ветск улсин санлыг төвчин. Дэн советск улсин 27 сай шаху жирил авад йовж ода. Ташр терүн деер — шая авсн, контукиени, келд-сн саяд өмтн бас бээне.

Эн дээнд, урднх мет, дэ-эллэжх ээрмсин һанхн сар-раллин биш билэ, деермчин дээрлин цуг улсин өмнэс, терүнэ бээлд-жирһлин унгин өмнэс зөрүлгэжэла.

Фронтмудт дээлдэд өмтн өмнэсн хайһла. С а а р и д м у д а с келтэ эди эврэ термүдт хоржэла. Идеологическ хорта ас гиж гагсн күнн биш тоота гисн метэр ээлж авсн нар деер тедниг хаж ажалла. Уклин лагермудт негдидг. Күүкд үлсиг болон бичкүдиг хары-нлго зуралж хоржэла. Бе-лорусск, украинск болон орс зүүһад селэд тенд бээсн өм-тнэ хамдан шатагдсн билэ.

Эвакуацла болон бомбосн цагла, харниж болон гемас келтэ эрүл-мөндөн геесн бо-лон нивализмуд болон грав-дармудын то ая-аах уга.

Европа дээлдэн һээрму-дар советск зүүһад минхи дээрчир өмн өгө. Политик сүлдхнн төлэ 600 минхин, Чехословакир — 140 минхин,

хортнаас харнас, бийднх хур-мж хээлго, болв бат зэргэ-рин бийл мөнкүрлсн, өмтнэ унтриго салл.

Үүрмүд, суутн гиж сур-жанав.

Һашута, зовалта үнн. Тер цагин йовдлмудын тускар ма-дн давж одсн юмла аал ке-лж эс чаддгдти өврж болхй? Тер йовдлмуд — маднас, ма-на ухан-сөдклас салжж аяч боишго хувнх, һаар деер юн ностанинх болон юн худалын мадн тер йовдлмудла дунцү-лж меднэвдн.

Дээне өгсн сүрһмжиг мар-тхлэ, бийн чиги, маниг бий-эри халхалд дэч тавн жил-дөн мана харһһнд кевтх ул-синг чиги урснла ала болх билэ. Эсж йовх үйлрнг цань уга ик үнтөһар хорһасн да-мшлт угаһар үлдэлһн болх билэ.

Динлврн өдр — зүг зөвтэ кергин төлө өмөн өгсн улсиг ханлтаһар санһн болон зүг байрин сөн өдр темдглх учр биш. Энтн тер мет делкан хойрдагч дэн гиж келдг ик аюлын үчрынх ухалдг агч-мин зуур цаг. Цуһараднх ду-ла болон герл харһилго өгдг дэн уга делкөн тускар ухал-жахин туск үгмүднх үнн аль худлын сөрлһ дааж һардг өдр.

«Фашизм гисн — дэн!» гиж цуһараһасн түрүлж ме-дх келсн, күмн-өмтнд гер-манск нацистир болон японск милитаристир ймаран ээмшг үзүлжэжнх улс медхтэ гиж күн-чидлэн цуһараһасн ик-эр һарһсн Советск Союз де-ермчлһнэ өмнэс хэрү өгхнн төлэ бийнх яһад тингж му-уһар белдснмб? Бидн яһад тн-н ик һару үсн болх? Рей-хстаг деер һарч Динлврн тут делскхнн төлэ мана ээрмд яһад тинн күнд хаалх даж һарх кертгэ болв?

Эн болн йоллгч чинртэ нань чиги сурвармуд мадн лэки-донкс тэвнэвдн. Яһад гихлэ, урдк цагт терүнд өгдг бээсн күцц биш, ээрмдэн ям төв биш хэрү мана ухаж бо-лон седкиг төвкнүлжэжнх.

Чидл үзүлдг политик ю-чиги күнжэ чаддагч, зүг цү-үгосиг шинэс ханһар ээнд-дгнх нарт делкөн түрүн дэн үзүлсн. Тер бийнх импе-риализм цаарандан чигн чид-л үзүлһнэ болон талдан һа-эрмүд булаж авлһнн тускар ухалад бээв. Зер-зев һарһ-лнх зогсахин болон деермчлэ-чд хамдан сөрлжх хэрү аг-дг систем тогталһна туск со-ветск сөдэрмүдиг нарт дел-көн хэрлэцлэ чидл элэллнх бурушажах болж йосна хал-хар келдг бээсн правитель-ствс дөннлго бээв. Москва кесн дуудвармуд ик зуудан келдмшк жисонд, девшлтэ ухан-сөдклате интеллигенц ду-нд дөнллт ола. Тингч чиги 1937—1938 жилмүдт болон заоһин процессмүдэс, цаажл-һнаас келтэ кесгнх Советск Союзас, социалистическ идеяс хольжэ.

Германск рейхнн эздүд на-рт делкан түрүн дээнас эв-рәһөрн ашлвр кев. Ата авх сананасн нацистск идеоло-гич һарв. «Жириһд кертгэ аһун» төлэ делдугд дээлд-хнн кертг йоса Гитлерин на-рт өггдл. Советск госу-дствиг уга келһн. СССР-т бэ-эх кели-өмтн алад уга кел-һн эс гиж теднэ мухла кел-һн нэлизмнн геополитическ программнн холлгч элементх болжасн.

Сән медрлате командовань уга өөрм ймаран болдгнх 1941 жилэс өмн сөөнәр ме-дгдсн. Түрүлэд Хасан нур деер, Терүнэ хөөн Финля-дэла болсн дээнд. Аш сүүл-динь, Халхин-нол деер, япон-ск деермчирин өмнэс босси советск милитариистскнн командуюшд Г. К. Жуковиг төвтл.

Түршүлын илгәһөд бээсн зээгсиг эс үйлһнн бас хоран күргв, терүнэ ашт немиш командовань гентнх дөврж орж чада, дөврлһнэ хамгин күнд кемд маниг зөвар да-вад бээв.

1941 жилин хаврас авн Сталин-Вермакт кеза дөврлх кехәр белджэхин болон нам боллгчдан альк үзгәр покль кехәр бөөхин тускар даггин ээнгс авад бээсн. Болн эн Германия дорд үзгүр дөвр-хәр ямр дунгэ белн болкена тускар ухалж ашлвр келгө, ик дэ келһнд мадн белн болод угаһас ашлвр кев.

1941-ч жилин мөрн-хөл сармүдт Баренцев тектесэс авн Хар Темгс күртл татгд-сн цуг межд Вермакт дөвр-хнн кертг элц бээр ээлв, юмн эс болсн бөөлд һартн гиж Сталин цугтаднх закар өгө. Шаһна оптимизмд онь-ган өглго илт бөөдлгг шин-жлж медхәр сөдг өмтнх «провокацирмуд» болн «ул-син хортн» гиж һутажав. Цааранднх ирлцүһәр засгл-жасн.

Мөчн сарин 22-т орн-нут-гүр дөврсн һалд Сталинд эврәннх деегүр сананан бөрх, Гитлер энүг меклсиг медх арһ өгсн уга. Госу-дственн межаг һатлж бичэ һартн гисн закар өгхәр тү-рүн даруһан эн санн: «Иһдг болв чиги эн дэн биш, межа эвдсн йовдл болхла яахмб».

Дөг күлэжэсн, терүнд белджэсн, Болв энүг эс күлэжэсн бөөлдг гентнх учр-сн йовдл мет үүмж төсв.

Дээне түрүн девсигнн ашнх Улан Ээрмд ик ээм-шгтэ болв — алгдсн, шавтсн, гедрсн, хортн бэрэлд авсн цергчир саяд тоод күрв. Бидн промышленн чинртэ цутхлгүд болн селәнэ эдл-ахун райод уга үлдэвдн. Цуг Украин болон Белоруссь, Молдави болон Прибалтик, Эрэсн Федерацин ээрм об-ластмуд хортна һарт ора.

Сталина зүткэн уга гемин тускар келхлэри, кемр туу-жнн үнн хэллэд бидн зогс-хар сөдкхлэ. Д е л командуюшин Харелтын го-сударственн комитетин ах-лацин үүл дааж күлэжэсн энүгэ цуг келдмшнх угг би-лэ гиж үнлхлэ чик болхн уга.

Керн-кемжнх уга йос һар деерон бәрхлэри, заларин дөгд икәр хамцүлгдсн онц системиг эн залжасн, тер күчр-күнд цагт эврэ нилчөн күргсн.

Болв дөгдг чакһ дисципли-лин бэргдсн болв чиги үүр-мг бүрткһнн уга болод үл-мәһн эн күргсн гиж би немжэна. Дээне цага таал өмтнд иткнхг, бийснх медж үүлдх арһ өгхиг нежкэсн. Бийснх болхла ээлго бий-деерн даавр автха гиж да-алжасн.

дээлдэжхсн Эрэсн сүл пәл-дэсн өгчэсн өмтнд болхла үүмәд, миннх жл бәх «Рей-хнх» деерклһнх орхд белн бәх седкн зүүлһсн. Те-гәд иим бөөдлд мана пергүд Паулюсин ээрмг болн зү-нәд нөнд болхар аджг дөвсн Манштейна болн Готин баг-мудыг хамх цокж чаден, те-рүгәри тегәд нарт делкөн хойрдагч цуг дөвнд үндсн эрглт кесн зээг цугтаһнх алитрулж өврүлв.

Онц өврмжтэ эн йовдлмуд-ын йирин немжәһар даж болшго бөөлд ймаран күн-чидлмүд, ймаран санһ-седк-иим ашнх йилһсн гиж медж авхар сөдлһнх керә-кемжәи угаһар үүдөв. Тегәд аһунлэ зэргү олн зүсн ухан-тоолвр болн чик биш санн, тер тоод политическ хажр ухан-тоолврас иштэ үүдсн кесг тоот һарч ирв.

Наполеона «алдр ээрмг» Эрэсәһэс кесн цагт һарч ирсн олн зүсн ухан-тоолвр-муд бас эн кемд тархагдж олазлгд. Эннх — орсн аһу ик һазрар церг утар цувад дөврдг нүр церг өөрмнх ты-лас тасрж һарна гисн ээнгс. Эннх — Эрэсн хаалһ уга һа-ар, Эрэсн өмтнд эри биш ирж нөнд болдг «зэрг-иниш» энүнд бас ора.

Бидн энүнэ төлө ймаран чигн үн өгхднх белн бөөснэ тускар холлгчдан динлвр бөргдв гисн тезис сүл цагт шуналтаһар тархагдана. Талдһар келхлэ, залу-зэргәр биш, ухалһар биш, зүг — «Икәр цусан асхад» динлсн болж һарчана.

Цаадк тоолврнх илднх үзгджонг; Москва болн Ле-нинградг; Киевг болн Одессаг, Смоленениг болн Севастополиг, наадк зүүһад балһсдыг хара харжэ авидн гинэ. Эмтнд, архитектури болн сойлын б у м б с т ээмшг үзүлшгон тө-лө эврәннх цутхлгүддан нем-шинрт орулж өгсн деер үг-гин европейск «сүрһүлэ» орн-нутгудын үлгүрәр кехи билэ гинэ.

Болв тингхлэ нарт делкан хойрдагч дээнд бөргдсн динл-вр кепэ болх билэ?

Иим тоолврмудыг би бу-рушажана. Тедн ил бөөд-лэс салһгдад, эврэ учр-ут-харн мана ээрмг болн ул-синг, талдан улсин антифа-шистск ноолдаг баскна.

Мадн «квасной патриотиз-мнх» хөләциг шинэс бөрж, мадн үзәхәр эс сөдкжэ, ма-на эрүн нериг келдәжх цуг тоотыг бурушах зөвтәвдн, гиж тернх төрүц медүлжәхн.

Стратегическ болн такти-ческ термүднх өмтн һаһар хораж халһхнн туск зүткәж-тер цагт политическ һар-врн болн цергә командовани саванд кесг саамд орман олсн уга, гиж гүүһәр сана зовж темдглх кертгэ. Нег үлү түрүн кемд чадмгар биш, өмтнх олар хораж дин-лвр бөрдг билэ. Дээнд бел-лһнэ болн деермчлэчирт пок-ль өглһнх бүрдәлһнх кемд һаргдсн алгдудыг саяд кү-һән әмәр данцах кертгэ болв.

Динлвр икнәдн талдан йовдлмудар теткгдсн бөсөг-үзлго бәж болшго гиж са-нлдан. Дән орн-нутгин төлө йосндан улсин автца болсн йовдл терүнэ холлгчнх болв.

Гитлеровск генералмуд ди-летантир биш, әдән мерж-лгтә цергә специалистир бөсөсн. Зүг блинкриг кетәр зүткәд тедн Эрэсн кинтиг

ула биччир, азрачир, кинне-матографистир баһ биш нөдлмш кев, теднэ сән гисн үүдәврмүд дээне тускар кү-үнә хәв-жирһлин тускар ул-син санлыг бийдн тохража-на. Литератури тускар зөв-тә үг келх кертгә: дээне иос-тә баатр — улсур олна онь-гиг эргүлэд, кесг тоотын тускар туужнн номас түрү-лж болн зөртөһәр эн келж чада.

Динлврн болн динлэчирт нердәж баһ биш бумбс бидн делдвидн. Эндр чигн терниг босхнавидн. Болв әмд бәх динлэчирин, өмнөсн хайһсн өмтнэ экирин, белсн гер-дин туст килжж өглһнэс чинр-тө төр уга. Эн туст — сүл цагт юн кетгд?

Хойр жил хооран дээне бо-лон күч-кәлснэ 4 сай шаху ветеранмуд материальн-бө-цц халхар теткһнэ туст олн зүсн льгот болн үлү зөв авв, СССР-ин улсин депута-тирин негдгч Сьездн шин-дүрүр насар болн инвалид-ностар өгдг пенсий хамгин бички кемжәи индүлгдә, әм-нөсн хайһсн өмтнэ өрк-бүл-мүдт дөвнд орлацирин төлө тогтагдсн льготмуд бас ирл-дг болв. Одах правитель-ствс дээне ветеранмудын бо-лон тылын күч-кәлсчирин тө-лө немр льготмуд болн үлү зөв орула, тер төлөд жу-ва шаху арсл олж авв.

Гражданмудыг болн церг-чириг пенсир теткһнэ туск шин закар ветеранмудын бэ-дл-жирһлин таальнх ясрул-һнд дөк болхнн.

Болв эннх йир баһ. Кесг фронтоникүд болн теднэ өрк-бүлмүд ода чиги патәр өгхиг, телефон тавхиг күләнэ, әм-чин дән керһнэ, әм, кертгә нань чиги тоот хәнэ.

Цуг эн термүд халһхнн төлө шинэс сунһгдсн улсин депутатири Советмүдн бээр һазрт бийнх залһна ор-ганмудын, күч-кәлсч коллек-тивасн арһнх олазлһн ода чинртә болжана. Теднэ ме-дл ик мөшн орж иржәна. Ветеранмудын клубмуд болн гермүд бүрдәлһнх эргүлүл, олна бөөлд-жирһлд, чидл күрм келдмшт тинм седклате өмтнх шунмһаһар орлцүлх кертгә. Советмүдн ханьд ветеранмудын кергүдәр ши-шлк комиссьмүд бүрдәлһн чик болх бөөдлэ.

Фронтын үйд, Төрсәнә харж авсн өмтнд килмжән болн оньһан өглһн — цуг ма-дн шагшаавдын даалһвр, Энүлэ цугтан зөвшәрх гиж икжәна.

...

Үүрмүд! СССР-үр Гер-мань дөврлһн делкөн хойр-дгч дээне йовудыг чиги, бөөдлинх чиги төрүц ху-врүлв. Идейн-политическ сә-рүд бөөдлгг цугтаднх үзгд-жәх ээмшгиг хэрү цокһһнә төлө чидлән негдүлх кергләт-лэ йһж ирлцүлхмб? — гисн сурвр үүдв. Бөөлд-жирһл дөгмәс болн хуучн халәсч күчтә болв, Сталин, Рузав-лгт болн Черчилл маһлсн уга: хуучн зүткәдг хооран кех кертгә. Антигитлеровск коалиц тогтә — эннх делкан хойрдагч дээне ховр политическ күләж болв.

Бөөдлгг амрар үзүлэд ке-рг уга. Нөкцлт илдән ээрм-дән эвәр сөрүд теһәһлһн уга, әдл биш зөвн бөөдл-һәр тогтла. Германияла ноол-дә келһнх холлгч аһанһн Советск Союз бий деерн авх зөвтә болв. «Хөврдгч фронт» секһнх хооран сәа-

ла биччир, азрачир, кинне-матографистир баһ биш нөдлмш кев, теднэ сән гисн үүдәврмүд дээне тускар кү-үнә хәв-жирһлин тускар ул-син санлыг бийдн тохража-на. Литератури тускар зөв-тә үг келх кертгә: дээне иос-тә баатр — улсур олна онь-гиг эргүлэд, кесг тоотын тускар туужнн номас түрү-лж болн зөртөһәр эн келж чада.

Динлврн болн динлэчирт нердәж баһ биш бумбс бидн делдвидн. Эндр чигн терниг босхнавидн. Болв әмд бәх динлэчирин, өмнөсн хайһсн өмтнэ экирин, белсн гер-дин туст килжж өглһнэс чинр-тө төр уга. Эн туст — сүл цагт юн кетгд?

Хойр жил хооран дээне бо-лон күч-кәлснэ 4 сай шаху ветеранмуд материальн-бө-цц халхар теткһнэ туст олн зүсн льгот болн үлү зөв авв, СССР-ин улсин депута-тирин негдгч Сьездн шин-дүрүр насар болн инвалид-ностар өгдг пенсий хамгин бички кемжәи индүлгдә, әм-нөсн хайһсн өмтнэ өрк-бүл-мүдт дөвнд орлацирин төлө тогтагдсн льготмуд бас ирл-дг болв. Одах правитель-ствс дээне ветеранмудын бо-лон тылын күч-кәлсчирин тө-лө немр льготмуд болн үлү зөв орула, тер төлөд жу-ва шаху арсл олж авв.

Гражданмудыг болн церг-чириг пенсир теткһнэ туск шин закар ветеранмудын бэ-дл-жирһлин таальнх ясрул-һнд дөк болхнн.

Болв эннх йир баһ. Кесг фронтоникүд болн теднэ өрк-бүлмүд ода чиги патәр өгхиг, телефон тавхиг күләнэ, әм-чин дән керһнэ, әм, кертгә нань чиги тоот хәнэ.

Цуг эн термүд халһхнн төлө шинэс сунһгдсн улсин депутатири Советмүдн бээр һазрт бийнх залһна ор-ганмудын, күч-кәлсч коллек-тивасн арһнх олазлһн ода чинртә болжана. Теднэ ме-дл ик мөшн орж иржәна. Ветеранмудын клубмуд болн гермүд бүрдәлһнх эргүлүл, олна бөөлд-жирһлд, чидл күрм келдмшт тинм седклате өмтнх шунмһаһар орлцүлх кертгә. Советмүдн ханьд ветеранмудын кергүдәр ши-шлк комиссьмүд бүрдәлһн чик болх бөөдлэ.

Фронтын үйд, Төрсәнә харж авсн өмтнд килмжән болн оньһан өглһн — цуг ма-дн шагшаавдын даалһвр, Энүлэ цугтан зөвшәрх гиж икжәна.

...

Үүрмүд! СССР-үр Гер-мань дөврлһн делкөн хойр-дгч дээне йовудыг чиги, бөөдлинх чиги төрүц ху-врүлв. Идейн-политическ сә-рүд бөөдлгг цугтаднх үзгд-жәх ээмшгиг хэрү цокһһнә төлө чидлән негдүлх кергләт-лэ йһж ирлцүлхмб? — гисн сурвр үүдв. Бөөлд-жирһл дөгмәс болн хуучн халәсч күчтә болв, Сталин, Рузав-лгт болн Черчилл маһлсн уга: хуучн зүткәдг хооран кех кертгә. Антигитлеровск коалиц тогтә — эннх делкан хойрдагч дээне ховр политическ күләж болв.

Бөөдлгг амрар үзүлэд ке-рг уга. Нөкцлт илдән ээрм-дән эвәр сөрүд теһәһлһн уга, әдл биш зөвн бөөдл-һәр тогтла. Германияла ноол-дә келһнх холлгч аһанһн Советск Союз бий деерн авх зөвтә болв. «Хөврдгч фронт» секһнх хооран сәа-

ла биччир, азрачир, кинне-матографистир баһ биш нөдлмш кев, теднэ сән гисн үүдәврмүд дээне тускар кү-үнә хәв-жирһлин тускар ул-син санлыг бийдн тохража-на. Литератури тускар зөв-тә үг келх кертгә: дээне иос-тә баатр — улсур олна онь-гиг эргүлэд, кесг тоотын тускар туужнн номас түрү-лж болн зөртөһәр эн келж чада.

Динлврн болн динлэчирт нердәж баһ биш бумбс бидн делдвидн. Эндр чигн терниг босхнавидн. Болв әмд бәх динлэчирин, өмнөсн хайһсн өмтнэ экирин, белсн гер-дин туст килжж өглһнэс чинр-тө төр уга. Эн туст — сүл цагт юн кетгд?

Хойр жил хооран дээне бо-лон күч-кәлснэ 4 сай шаху ветеранмуд материальн-бө-цц халхар теткһнэ туст олн зүсн льгот болн үлү зөв авв, СССР-ин улсин депута-тирин негдгч Сьездн шин-дүрүр насар болн инвалид-ностар өгдг пенсий хамгин бички кемжәи индүлгдә, әм-нөсн хайһсн өмтнэ өрк-бүл-мүдт дөвнд орлацирин төлө тогтагдсн льготмуд бас ирл-дг болв. Одах правитель-ствс дээне ветеранмудын бо-лон тылын күч-кәлсчирин тө-лө немр льготмуд болн үлү зөв орула, тер төлөд жу-ва шаху арсл олж авв.

Гражданмудыг болн церг-чириг пенсир теткһнэ туск шин закар ветеранмудын бэ-дл-жирһлин таальнх ясрул-һнд дөк болхнн.

Болв эннх йир баһ. Кесг фронтоникүд болн теднэ өрк-бүлмүд ода чиги патәр өгхиг, телефон тавхиг күләнэ, әм-чин дән керһнэ, әм, кертгә нань чиги тоот хәнэ.

Цуг эн термүд халһхнн төлө шинэс сунһгдсн улсин депутатири Советмүдн бээр һазрт бийнх залһна ор-ганмудын, күч-кәлсч коллек-тивасн арһнх олазлһн ода чинртә болжана. Теднэ ме-дл ик мөшн орж иржәна. Ветеранмудын клубмуд болн гермүд бүрдәлһнх эргүлүл, олна бөөлд-жирһлд, чидл күрм келдмшт тинм седклате өмтнх шунмһаһар орлцүлх кертгә. Советмүдн ханьд ветеранмудын кергүдәр ши-шлк комиссьмүд бүрдәлһн чик болх бөөдлэ.

Фронтын үйд, Төрсәнә харж авсн өмтнд килмжән болн оньһан өглһн — цуг ма-дн шагшаавдын даалһвр, Энүлэ цугтан зөвшәрх гиж икжәна.

...

Үүрмүд! СССР-үр Гер-мань дөврлһн делкөн хойр-дгч дээне йовудыг чиги, бөөдлинх чиги төрүц ху-врүлв. Идейн-политическ сә-рүд бөөдлгг цугтаднх үзгд-жәх ээмшгиг хэрү цокһһнә төлө чидлән негдүлх кергләт-лэ йһж ирлцүлхмб? — гисн сурвр үүдв. Бөөлд-жирһл дөгмәс болн хуучн халәсч күчтә болв, Сталин, Рузав-лгт болн Черчилл маһлсн уга: хуучн зүткәдг хооран кех кертгә. Антигитлеровск коалиц тогтә — эннх делкан хойрдагч дээне ховр политическ күләж болв.

Бөөдлгг амрар үзүлэд ке-рг уга. Нөкцлт илдән ээрм-дән эвәр сөрүд теһәһлһн уга, әдл биш зөвн бөөдл-һәр тогтла. Германияла ноол-дә келһнх холлгч аһанһн Советск Союз бий деерн авх зөвтә болв. «Хөврдгч фронт» секһнх хооран сәа-

ла биччир, азрачир, кинне-матографистир баһ биш нөдлмш кев, теднэ сән гисн үүдәврмүд дээне тускар кү-үнә хәв-жирһлин тускар ул-син санлыг бийдн тохража-на. Литератури тускар зөв-тә үг келх кертгә: дээне иос-тә баатр — улсур олна онь-гиг эргүлэд, кесг тоотын тускар туужнн номас түрү-лж болн зөртөһәр эн келж чада.

Динлврн болн динлэчирт нердәж баһ биш бумбс бидн делдвидн. Эндр чигн терниг босхнавидн. Болв әмд бәх динлэчирин, өмнөсн хайһсн өмтнэ экирин, белсн гер-дин туст килжж өглһнэс чинр-тө төр уга. Эн туст — сүл цагт юн кетгд?

Хойр жил хооран дээне бо-лон күч-кәлснэ 4 сай шаху ветеранмуд материальн-бө-цц халхар теткһнэ туст олн зүсн льгот болн үлү зөв авв, СССР-ин улсин депута-тирин негдгч Сьездн шин-дүрүр насар болн инвалид-ностар өгдг пенсий хамгин бички кемжәи индүлгдә, әм-н

Қазадын ордудар

A black and white photograph of a woman, likely a Native American, sitting and weaving a basket. She is wearing a patterned blouse. In front of her are several finished baskets, including one with a prominent geometric pattern. The background shows a window with a decorative hanging.

Ода "Бетнамд бээл-жирхдин цуг" халхд шинэрт бол-
жана, КПВ-и VI съезд дээр экономикын халхд чиги, по-
литикын халхд чиги шинэ курс нүцэх болж тунгавсан.

Сотский Таркан харж аял, гитлеровцын деермүдсн Дед Европийн ори-нуттуд сулхав авч ирэд, нарт делкан цивилизацияг харж

М. С. ГОРБАЧЕВИН КЕЛСН ТОВЧЛГЧ ҮГ

Биди мана хархлыг төгсөжэвэйдн, гиж эн келв. Алдр байрин — фашистсн Германиг динлсн 45 жилин өөний өмн өргд эн болсар мадн хамдан хамжта бэвэйдн гиж илж сайжанаа. Энд чинртэ олн ухап-тоолвр мадн, сонсодон. Ветеранмудын санан-сэдл болн нем-врумд ямаран болжахи мадн медж үзжэвэйдн. Зөрм үгмүдлэ зөвшөрч чаджана-видн, эс гиялэ, эн, тер тоол-врумдла, үнлхлсэ зөвшөр-лго чигн бээж чаджана-видн, болв цуг күүндөр ик чинртэ болад терүг бүкл ори-нутт сонсх зөвтэ гиж сайжанаа. Ори-нуттин хөв-жирхлиг, мана государствн иргчин туст санахрхлиг мадн үжж меджэвэйдн. Эн санахрхлиг

эндрк өдрмүдт түлхц авча-хиг би меджэвэ. Обществиг шипруллар, илжж келхмн, социализмд хойрлгч өмсхл өгхөр алу ик кемжэтэ кел-лмш мадн кежаж өмр биш, күнд, нэри өдрмүд эл. Советск үлснн цуг үлснн кесн цуг тоотар түшг кежад ма-на олн келн эмтнэ государ-ствиг делгүрүллнэ өргн хаалхд хархин төлэ тини кежлмш кежэвэйдн.

Энлэ ори-нуттг бийдн, мана улст, нарт делжэд эрки кергтэ гиж медэд, мана ха-алхд хархин цуг тоотыг мадн дааж нарад, хоршагдсн төр-мүдиг халаад, мана улснн авч-баршиг, аригт медэд, социалистическ идеяд болн зун жилмүдт келлэд бээсн наар-тан итклтэ бээлхиг медэд,

Союзин майн ал-стат болжах цуг тоотыг ма-дн медж авх зөвтэ биявэйдн.

Хойр-хурвн жил хооран-зуг хойр предприятие эдл-ахун тооцаид болн эврэн бийн залж бээлхид орла. Теднэ хөөн, хурвн аль тави министерств, дарунь — ма-на экономикнн өрөлдн эдл-ахун тооцаана болн экономи-ческ бээдл-жирхлиг шин эвр-арх ололхлнн хаалхд орв. Энүг дааж харх, цугннх ме-дх кергтэ биллмн. Энтн — төрүг ондан халад, делкн бол-хлэ кесг тоотыг хуваруах кер-гтэ биллмн. Бидн, мана, кел-хлэ зөвтэв. Ода авсн шин-дүрмүдн бидн төрүнэс эрт авч чадуго билэвэйдн, тер яһад гиялэ тертн сөөнөр уха-лж аял уга, адмита шин-дүрмүд болж харх билэ. Ода бидн сэн дамшлтарн чигн, эндүхэсн кесн ашлвара-н чигн түшг кежэвэйдн. Ода, бидн дамшлтта болсн, экономикнн төрмүдөр ик-ик шиндүрмүд — наарин тускар, нээмөдлхнэ тускар, коопе-рацин тускар, алынн тускар болн нань чигн олн шиндүр-

Мадид эндр сулдан бээх улсын федерат тооталһна тускар Ленина ухалжасиг кул-иднх күпэлхөр кежлмшн цаа-ранднх күдөх кергтэ. Мана селав өгсн политикнн учр-утхнх эн, тегэд би санжа-нав, мана ори-нуттг улснн ик ауны энүс сөөнөр медсн болх. Сепаратистирин заа-жах хаалх болн республи-күдт эднэ политикнн олн ам-тнд ямаран ашта болжахи федерациг шипрулһнэ пар-тияг үзэ-хаалхнх делкн кер-гтэ биллмн. Бидн, мана, кел-хлэ зөвтэв. Ода авсн шин-дүрмүдн бидн төрүнэс эрт авч чадуго билэвэйдн, тер яһад гиялэ тертн сөөнөр уха-лж аял уга, адмита шин-дүрмүд болж харх билэ. Ода бидн сэн дамшлтарн чигн, эндүхэсн кесн ашлвара-н чигн түшг кежэвэйдн. Ода, бидн дамшлтта болсн, экономикнн төрмүдөр ик-ик шиндүрмүд — наарин тускар, нээмөдлхнэ тускар, коопе-рацин тускар, алынн тускар болн нань чигн олн шиндүр-

Мадид эндр сулдан бээх улсын федерат тооталһна тускар Ленина ухалжасиг кул-иднх күпэлхөр кежлмшн цаа-ранднх күдөх кергтэ. Мана селав өгсн политикнн учр-утхнх эн, тегэд би санжа-нав, мана ори-нуттг улснн ик ауны энүс сөөнөр медсн болх. Сепаратистирин заа-жах хаалх болн республи-күдт эднэ политикнн олн ам-тнд ямаран ашта болжахи федерациг шипрулһнэ пар-тияг үзэ-хаалхнх делкн кер-гтэ биллмн. Бидн, мана, кел-хлэ зөвтэв. Ода авсн шин-дүрмүдн бидн төрүнэс эрт авч чадуго билэвэйдн, тер яһад гиялэ тертн сөөнөр уха-лж аял уга, адмита шин-дүрмүд болж харх билэ. Ода бидн сэн дамшлтарн чигн, эндүхэсн кесн ашлвара-н чигн түшг кежэвэйдн. Ода, бидн дамшлтта болсн, экономикнн төрмүдөр ик-ик шиндүрмүд — наарин тускар, нээмөдлхнэ тускар, коопе-рацин тускар, алынн тускар болн нань чигн олн шиндүр-

Цуг девсигни Советмүд сундлһан мадн дуусвэйдн. Ода Советмүд өмннх партин күпэжэсн үүлдэриг — эдл-ахун, государствн цуг керг-тэриг минь бийнх заллһиг, бий деерон дааж авчана. Энтн — ик гилд хуварлт. Болв эн халхд чигн цугн мана санаһар болж эс өгчэхины бидн үзжэвэйдн. Эн туст харсн дуту-дундын тускар

белн бээх зөвтөвэйдн. Күч-келсчирин митингнн болн демонстрацин хөөн — бай-рин Улан талн деер тини йовад бархар сэдлнх учр-ла. Кедр хайсн дозунгуд дор энтн демократмуд йовла гиж мадид келхлэ, тингхлэ би демократ юн гисиг мед-жэвэйдн.

Үүрмүд, чидл мана нарт бээтэ. Кедр аль нег күн хал-зурад бээлхэ энтн дестру-ктив айдмүднн цаг дааж йовжачин темдг болжана. Ыанцхэ демагогнр юм кеж болонгт эмтн үзжана.

Мана, мана, мана кергтэ билэ, демагогий болхлэ энтн дагчин зовлж учрана. Онда-рулһна олн зүсн халхар күпэх ик керг-үүлдүрмүднн тускар селавлхц цагла чигн мадид мингнэ болн күүндөр-мүд кергтэ болад бээх. Мадн холлгчинь йилжэ авсн цагт, ю кежн медэд авсн цагт ода мадид ик политикн, ил дамшлтын кергүд кергтэ болжахи эмтн улм иткэд бээтэ. Тегэд хээкрэд, дуудад бээдг өмтнэ цаг даажана. Мадн ю циндсөдөн итклтэ

Итклтэ болһн — ветеран-мүднн бээдл-жирхлиг кел-циг хамгин сөөнөр медүлжэх үг эн бээдлэ. Күпэсн даа-лһвртан итклтэ болһн. Дээл-лөнд эмнэсн хайсн өмтнэ саялд итклтэ болһн. Фрон-тд үүдсн ах-дү бээдлэ иткл-тэ болһн. Хархлын три-бун деерэс чигн, лавсртн чигн, М. С. Горбачевиг, ори-нуттин политическ болн го-сударствнн талдан түүлдэчи-риг ветеранмуд эргүлэд зог-сн кежл, күүндэрин йовуд дэвсн цагиг тодлһн эндрн өдрнн төрмүдлэ дигтөһөр зальдуулгдасн кежл, телнд тодлх, күүндх тоот бээснн.

Төрүнэ хөөн теди Улан талангүр харв. В. И. Лени-ниг гүүнэр күндлһнэ тем-дг — Мавзолейн өөр вете-ранмүднн тэвсн гүрмр цец-гөс.

Мөхн халын өр тагчг зогс-лһна эрүн агчм: Нерн тем-дг уга салдсн үкэрт вете-ранмүд гүрмр цецгөс тэвэ. (ТАСС).

Ода Вьетнамд бээдл-жирхлиг цуг халхд шипрл бол-жана. КПВ-н VI съезд деер экономикнн халхд чигн, по-литикнн халхд чигн шин курс күцэх болж шийдгэснн. Съездн хөөн дэвсн деерн жилин туршарт ори-нутт хот-хол, хуви-хур, нефть болн нань чигн кесг зүсн, продукт экспортар йовулдган икдүл. Вьетнамд ода чигн түрү-зү-дү йовдмүд, халхдгад уга төрмүд дала, бола ори-нутт шипрулһнэ хаалхд орчж, эн хаалһарн бат ишкдлэр йо-вж йовнн.

ЗУРГ: Хасонбия провинцин кеж кооператив бамбукас болн тропическ тростникас кежлмүд кежад экспортд йо-вулна. Сай шаху эмтн кежлжэ 3 минь нар предприятие экспортар Советсн Союзд, Польшт, Италид, Голландид, Францид, Японид илгэгдг олн зүсн продукт кежэ. Эн про-дукцинь ори-нутт дотр бас эмтн таасж хуулж айна. ВИА агентствнн болн ТАСС-нн зург.

Велосипедер Москваһас Париж күртл

Хөөн сарин 6-д Москваһан Улан талангас нарч йовси советск багин велосипедиг кернн темдгтэ пацифист бо-лн күүнэ зөвнн төлэ ноолдч 75-та парижанин Жан Кра-совский толһалжана.

Утдан 4 минь нар дууна эн маршрут Скандинавин ори-нуттудар дэврж нарад, така сарин 14-д Парижд төг-схмн. Нидн жил французск ветеранмуд Парижаһа Ленин-град илж велосипедер ир-лэ, терүг бас Жан Красов-ский бурдлэ. Советск вело-сипедистирла хамаар Москва-һас Парижд ирхэр бээхинь тускар ан Франсуа Миттеран-ла болсн хархлт деер кежл, президент бийнх дөнгж.

— 10 күүнэс тогтосн вело-сипедистирин багд олн зүүдан ленинграднр оржана. Мадн Москваһа Ленинград, Вы-борг, наарандаан Финляндид, Шведд, Даньа, Голландид, Бельгд, ФРГ-д болн Францид бурдлэ спортнн мастер Галина Наумова келв. — Ма-дн 55 бэлһсн олханд. Эн велосипедер үлснн дипломат болжана, олсн бэлһсн болһн-Ленинград.

Е. ДРУЖИНИНА, АПН-э корр.

болхднх нөкд болхар седсн йовдмүдүг уголови үүл хар-лһн гиж халахин туск заако-нопроект нег дууһар батлж авч.

Кедр США-н баэрт биологическ зөр-зөвнн керн ил-дүдлэ, терүгнн булаж авад болн уга кеж зөв пра-вительств эл болж зааконо-проектд халгджана.

(Чалгач. Эклдн 1-ч, 2-ч халхст.)

болн күч үзүлһн уга, заагани сэ хээлһнэ төхсөртнн ул де-ер эвнн төлэ нөхцж үүлһлн мөн. Эн халэцэс иштэ Ялта болн Потсдам тив хуваалһг баталжсн уга, нарт делкан хойрлгч дээнэ ашт, антигит-леровск коалицин дилвэрин ашт үүдсн политическ илг бээдл үзүлжэснн.

Эн медэна батд юн бээ-хинь сөөнөр шинжлж итклго «политическ илг бээдл» гисн үгмүдиг бидн урдн чигн ол-алжалавэйдн.

Дээнэ хөөтк делкан хол-лгч ним элементснн тускар үг харх зөвтэ гиж сангднэ. Хамгин түрүдн, эннэ — дилвэр бэрсн ори-нуттуд Гер-маня халхас эс гиялэ ямр нег талдан государствн ха-лахас деермүдлһнх нээд чигн давуулж харһшго.

Дээнэ хөөтк бол ил ним бээдлэс цугевропейск селав-цн болн хельсинкск цуг про-цесс үүдснн. Ода бидн тер идеян делгөлтнн төрүц шин йуврагч девсигнн мөр деер зогсжана-видн, цуг европейск ээмшг уга бээлһнэ болн но-китлһнэ дагчин үүлдгд бү-рдн ода тогталһна төр нарч ержэвэ.

Дээнэ хөөн үүдсн бас нег илг бээдл — нарт делкан хойрлгч дээнэ хөөн тогтсн ке-вэрнн Европейск государствс хоцондк межг тер кебтнх хадһлһн мөн.

Политическ тулхдэнэ ху-рп гисн кежл чигн эн прин-ципиг кен чигн эс эвдснэс келтэ дэвсн цуг 45 жилд тив деер эвнн бээдл иккхлэ ха-дһлжана.

Тегэд «Ялан болн Потсда-мин цаг» даав гиж бөрмт ке-жэд, межг шинэс-тогтах цаг ода ирв гиж ке негнн тоо-лсн болхлэ эннэ ик гисн му үндэст эндү болх билэ.

Эн учр-утхатар дээнэ хө-өн тогтсн ил бээдл эврэ цуг чинирн хадһлжана, терүг яма-ран чигн халхар эвдг бол-шго, гиж даавртаһар келхэр седжэвэ.

Европд тогтсн межг ху-в-рлж болһонн туск тооларин учр-утх өдгэ цага таалд со-

льджана, эннэ талдан төр болжана. Тер межэсиг ху-в-рлж болшго, цус асхгч да-ранн ноолдан учрхнн төлэ ул-сүүриг тингж тогтаж болш-го. Болв тедннх экономическ, политическ, социальн, зөв-лосня, экологическ болн нань чигн олн зүсн халхар ху-в-рлж болхмн, тингж кех ке-ргтэ. Төрүнэс келтэ цуг улс шүүх, мадн медэвэйдн, эн үүлдөр сүл цагт күпэжтө-һөр делгжжана.

Улсиг салжжх межэсиг уурулһна туст цугевропей-ск гер-тохлһна мана кон-цепцияс, эс гиж энүд өөрхн болжах европейск конфеде-рац бүрдлһнэ туск презаце-нт Миттерана идеяс үдү революционн халэц бээдл болхиг? Тини делгэртнн ту-син тускар мадн нег мөлж темдлжэвэйдн.

Тегэд дээнэ цаг төгсэд талдан цаг эклжэвэ гиж ке-рннх зуг тингж цөөлһснэ зөв уга болжана. Европейск бо-лн цуг делкан интеграцин шин, олн зүсн халхин делг-лттэ девснд мадн ода өрснх мадн уга. Демократе реак-циг динлсн цуг делкан ноол-дана политическ ашмүдүг бу-рушалһнас келтэ биш, диа-лектическ дасж авлһнас кө-лтэ тернх учрснх бас теду дүнгэ лавта.

Пушкинэ үгэр келхлэ, «зу-тилдэһэн мартад, ил-негн өрн-бүлд негдхэ улста Европ бээ-хиг мадн дөнгжэвэйдн. Тер-үг күпж болхиг? Кедр аша-рилһнэ болн зүткдэнэ пагас мв тоотын «цугевропейск герүр» кең чигн илднх ме-дүлэд, эс гиж нууһал эс авч ирхлэ, тив деер бас эвнх «ки-нн дээнэ» шин вариантсар солхар эс сэдхлэ, терүг кү-цж болх.

Германиг негдүлһнэ туск мана халэц ним болжана. Ни-негн өрн-бүлэр бээхия туск ГДР-ин болн ФРГ-н немши-рин санан-сэдлгч мадн чик гиж меджэвэйдн. Германия түвжин дээнэ хөөтк эн хал-хиг зоглхц цаг нөв.

Шин эн Германияла нек-шлһнх советск үлс дөнгжэ-вэ гиж келэв, цугтһннхнх ух-ан-тоолврнх медүлхүв, гиж ишжэнав. Экономическ зал-

девсигүр оржана, эн амүлц процессин делгэртд цуг хал-харнх дөң болхдан белн бээ-хнн Советск Союзд кежад нег иткүлхэр седжэвэ.

Дэн болн күч үзүлһнх уга эвр залгджах жисг учрад бээх ямаран чигн йовдмүд зогсах зөв уга. Кедр США, СССР, нань чигн ори-нут-гуд шин ухалврнн түрүн аш-мүдүг хадһлж чадлго хөрү сөрүд бээлһнүр ирсн болх-ла, тернх улснн өмн алу ик буру йовдл болх билэ.

Эн халэцэс мадн өөдн ке-мжэнд уга уга болх советск-американск хархлгүр өөрдж йовна-видн. Эн үрднх кеждсн хаалһар улм наарандаан йовх, хамгин түрүд зөр-зөв асг-лһнх уурулһна халхар кон-структивн йовуд теткх арн өгхмн.

Үүрмүд Дилвэрин өдрлэ мадн мана Зертэ-зөвтэ Чи-лмүднн тускар, теднэ хөвин тускар, теди эндр ямаран болхин тускар йириндэн уха-лна-видн.

Кедр йирин бээдлнн тус-кар келхлэ. Төрснхэ иштгэ харсхлыг теткж чадх, нарт делкан болн европейск ээм-шг уга бээдлнн шин систе-мд тасрлт угаһар абулгдсн, ондарулһна болн шин үха-лврнн политикнлэ ирлцүгэсн өлгэ цагин күчтэ ээрм болн флот ори-нуттг кергтань ил медгжжана.

Чик, ээрмин төрмүд ода йир өдгэ цагин болн олн. Төрүнэ тускар альд чигн бо-лн халунар күүндөр кежэ. Ыазадын политикд шин хэ-лэс дасж авлһн чигн, баһ наста демократическ йогчин амо биш бээдл чигн, мадн экономическ дуту-дундсн чигн, үүмлһн болн сэдлһн бэрж эс чадлһн энд холгдв.

Энн, үүрмүд, медгжжана. Зертэ-зөвтэ Чидмүд — ма-на общественн салж тасри-гү эгннх, төрүнэ бээдлнн нег дүрсн мөн. Төрүнэ эврэһа-ри мана бээдл-жирхлиг сэн тоотн болн дуту-дундсн чигн үзгднэ.

Өдгэ цагин ээрмд мадид цуг тоотнх таасгжжана илг келж болшго, тегэд ээринг шалһлго бээж болшгонь ме-дгжжана. Обществ ээрмин

нийлчиг шинэр үнлхиг онда-рулһнх лөкжэвэ. Болв ээр-минн төрөр күүндөр келнн, бас тер мет талдан чигн төр-мүдөр күүндөр кесилэ эдл, медиртэ улснн тоолврас иш-тэ кергсн деерсн сэн сэдлхэ туд болн туста болх зөвтэ.

Ондарулһна ни-негн сүра, тегид мадн күцэх зөвтэ це-рлэ реформ тасригһар ор-жана. Төрүнэ концепциг Де-е-д Советин, правительствнн, холлгч юмтирин болн спе-циалистирин комиссэ тодр-хаһар бейджана.

Цергэ реформд холлгчнх — кергчиг болн сангиг ха-мгин баһар нарсн деерсн ол-эта-туста харсхлын тохсхлыг теткһн. Зертэ-зөвтэ Чидл-мүднн хангн болн бурдлгиг үлм туста келнн, аэр-зөвэр асг-лһна чинрт холлгч онг өглн болжана. Ээрмин болн флотн бээдл-жирхлиг де-мократизацалһна төрмүдиг онгтаһар халэх кергтэ, ээр-мд болн флотд политорган-мүднн илчиг шинэр үлхх кергтэ.

Цергэ реформ тер эс гиж эн халхарн цуг общественн кергтэ залһлдата бээвэ, це-р-ринг болн аэр-зөвэр асг-лһнх ик кемжэһар баһрулһнла, пергэ бюджегнх асг-лһнла ха-релтын инаустриг эвнн ке-рт ололһлһна залһлдата цуг государствн программ бей-длһнх болн күпэлхиг кежжана.

Цуг эн тоот цергчирин болн теднэ өрн-бүлмүднн це-р-лһнх таалыг, бээдл-жирх-лиг, күч-келсиг болн бээниг йорулһнла тасрлт угаһар залһлдата, теднэ социальн хар-схлта залһлдата.

Ээмдэн погонта күүнэ ке-ринг болн тоомсриг бидн өд-дүлх зөвтэвэйдн, цергчирин политическ болн социальн аш-мүдиг ямаран чигн арһар шалһнх, Төрснхэ харсачирт ямаран чигн арһар му үл-мэһн халһалһнх күпн ке-вэр уга кех кергтэ. Цергэ хувайна, иштэ полын, госу-дарствнн ашмүднн күнд-тэ кергт болн тоомсриг би-дн Конституцин государствн тоомсрар харсхнн.

Советск Союзн хуварула-сн Зертэ-зөвтэ Чидмүд ад-

судон конкурсын дээрээ.
Адагдвал-адаг нэвчилн.
Хуучин 21.00 — Спорт цу-
рланы тал. 21.30 —
СФСР-ийн улсын депутати-
н съезд дээр.

Баяри програм: 18.00—
Коммунист болон нөмдөлэлэн,
19.30 — Республикын адр,
хальмт келари. 18.40 —
Дели цени будгаз. Ке-
дский районы «Никольский»
хошод бадат келарч Ч. Н.
халва оройгоо хойсхор,
халва оройгоо хойсхор.

